

Lausunto 21.10.2011

Turku
Hämeenkatu 14 2009
Kaupunkiarkeologinen seuranta 2009

Jukka Sipilä
Kaivausraportti 2009

Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohde: Hämeenkatu 14
Kaupunginosa ja kortteli: I/15/3
Tutkimuksen laatu: Hulevesiviemärikaivannon arkeologinen valvonta
Kohteen ajoitus: 1600-1800-luku
Kantakartan lehti: XVIII:9 (11),
Koordinaatit Turun kaupungin järjestelmässä: $x_T = 105123$, $y_T = 70625$
Peruskarttalehti: LITTOINEN 1043 12
Kkj-koordinaatit: $x_{kkj}=670\ 5121$, $y_{kkj}=1570626$
Ykj-koordinaatit: $p=6713732$, $i=3240526$
EUREF-FIN-koordinaatit: $x_e=6710914$, $y_e=240462$
Maanomistaja: Asunto Oy Hämeenkatu 14
Tutkimuslaitos: Turun museokeskus
Kaivauksen valvoja: Aki Pihlman
Tutkija: Jukka Sipilä
Kentätyöaika: 20.4.2009. – 28.4.2009
Tutkitun alueen pinta-ala: 30 m² (pohjatasossa)
Tutkimuksen rahoittaja: Asunto Oy Hämeenkatu 14
Esinelöydöt: -
Digitaaliset valokuvat: DT2009:4:3 (yhteensä 9 kuvaa)
Kaivausraportin säilytyspaikka: Turun maakuntamuseo
Kaivausraportin kopio: Museovirasto, rakennushistorian osasto

Sisällysluettelo

1. Tiivistelmä
2. Johdanto
3. Havainnot hulevesiviemäri ja –kaivojen kaivannoista
4. Tulokset

LIITTEET

1. Karttaluettelo
2. Kartat
3. Valokuvaluettelo
4. Paperituloste digitaalisista valokuvista

1. Tiivistelmä

Turun kaupungissa Asunto Oy Hämeenkatu 14 pihalla kunnostettiin keväällä 2009 viemäriverkostoa ja kaivettiin uusia hulevesiviemäreitä. Piha sijaitsee entisen Mätäjärven korttelin alueella, joten kaivuutöiden valvonta ja kartoitus oli tarpeen. Valtaosa alueella tavatuista rakenteiden jäännöksistä oli 1800-luvulta tai uudempia. Vain yhdessä kohtaa, noin 1,8 – 2,0 metrin syvyydessä, tavoitettiin keskiaikaisia kerrostumia. Piha-alueen kerrostumat 1,2 – 1,5 metrin syvyyteen ovat Turun vuoden 1827 paloa nuorempia. Muualla kaivantojen pohja oli useimmiten Turun vuoden 1827 palokerroksen tai siihen liittyvän purkukerroksen tasolla.

2. Johdanto

Turun museokeskus suoritti Turun kaupungin keskustassa, entisellä Mätäjärven korttelin alueella, muinaismuistolain (295/1963) edellyttämän arkeologisen kartoituksen 20.4.-28.4.2008 välisenä aikana Asunto Oy Hämeenkatu 14 pihalla tehdyissä hulevesiviemärikaivannoissa. Hulevesiviemärikaivantoja kaivettiin yhteensä noin 53 metriä. Kaivantojen leveys pohjatasossa oli noin 0,6 metriä, kapeimmillaan vain 0,3 metriä. Kaivuusyvyys oli pääsääntöisesti noin 1,3 metriä, kaivojen kohdalla maksimissaan noin 2 metriä.

Pääosa kenttätöistä tehtiin 20.4.-28.4.2009 välisenä aikana, jolloin allekirjoittanut tuli Linnankadun kaivauksilta paikalle aina, kun Asunto Oy Hämeenkatu 14 pihalla tehtiin kaivinkoneella töitä. Tämän jälkeenkin tehtiin kentälle joitakin yksittäisiä käyntejä. Kaivausten jälkitöille varattiin aikaa viikko.

Kaivannot kaivettiin pienoiskaivurilla, jossa oli 60 cm leveä kauha. Kaivuusyvyys nykymaanpinnasta oli noin 1,0 – 1,3 metriä, kaivojen kohdalla syvimmillään 2 metriä. Rakenteelliset elementit kaivannoissa piirrettiin millimetrpaperille mittakaavassa 1:20. Profiileja ei piirretty, koska ylimmät kerrokset olivat lähes kauttaaltaan täyttömaata. Kartat piirrettiin puhtaaksi Auto-cad LT 2000i-ohjelmalla.

Rakenteet ja muut kohteet kuvattiin ainoastaan digitaalisella kameralla. Resenttien löytöjen lisäksi kaivauksilta ei saatu ajoittavia löytöjä. Resenttejä löytöjä ei otettu talteen.

3. Havainnot hulevesiviemäri- ja hulevesikaivojen kaivannoista

Kaivanto 1 tehtiin tontin lounaislaidalle, jossa jouduttiin kiertämään suuri, suorakaiteen muotoinen betonirakenne. Hulevesiviemäri kaivettiin tämän betonirakenteen laidalla olevaan täyttömaahan. Maa oli kauttaaltaan täyttömaata, joka koostui pitkälti rakennusjätteistä: lohkottuja kiviä, rikkoontuneita tiiliä, betonin paloja jne.

Kaivannon 2 kaivu aloitettiin tontin autotallin luoteisnurkan lähellä olleesta sadevesikaivosta. Kaivuusyvyys oli noin 1,3 metriä. Kaivannon alkupäässä oli runsaasti uudehkoista lohkokivistä tehtyä täytettä. Kaivannossa ja kaivannon profiilissa oli myös runsaasti jäänteitä 1950-luvulla puretuista rakennuksista. Kaivannon pohjalta paljastuikin yli viiden metrin matkalta pyöreistä hirsistä ja sahatuista lankuista tehtyä hirsipetiä **R001**, joka sekin liittyi 1950-luvulla purettuihin rakennuksiin. Puut olivat 1,2-1,4 metrin syvyydessä maan

Kuva 1. Rakennetta R001. Kuva TMK/Jukka Sipilä, DT2009:4:3:164_6465

nykypinnasta. Ne jätettiin kaivannon pohjalle, vain muutama ylin hirsi poistettiin. Hirsien alapuolella oli näkyvässä yksi paalunpää, halkaisijaltaan 7 cm. Se oli mahdollisesti vanhempaa alkuperää, mutta kun kaivuuta ei jatkettu syvemmälle, jäi tämä asia selvittämättä. Paalun päältä jouduttiin poistamaan neljä hirttä. Kaivannon loppuosa oli pääasiassa täyttöä, tiilimurska- ja laastikerroksia. Edellä mainittu hirsipeti todennäköisesti jatkui paikoitellen välittömästi tiilimurska- ja laastikerroksen alla. Paljastuneen hirsipetin luoteispuolella oli suurehko, halkaisijaltaan lähes metrinen kivi, jonka pinta oli vain puolen metrin syvyydessä. Maakerroksista päätellen sekini oli kuulunut 1950-luvulla purettuihin taloihin.

Kaivanto 3 käsitti kaivannon 2 viereen tulleen kaivon paikan. Kaivanto tulevan kaivon paikalla oli pinta-alaltaan alle yhden neliön. Maan pinnasta noin 1,5 metrin syvyydestä paljastui tiilimurskaa, soraa ja laastia sisältäneen täyttömaan alta rakennetta **R002**. Rakenne käsitti länsilounais-itäkoillissuuntaisen lankun, jonka alla oli laakeapintaisista luonnonkivistä tehty tiivispintainen kiveys. Kiveyksen alainen maa oli multavaa savea, jonka seassa oli tiilimurskaa ja laastia. Tämän kerroksen alta paljastui uusi vastaava rakenne **R003**. Tässä rakenteessa vesikourullisen kiveyksen päällä oli länsilounais-itäkoillissuuntaisen hirsin sekä lankku. Vesikouru ja puut olivat samansuuntaisia. Lankku oli pinnaltaan hiiltynyt. Myös kiveyksen pinta oli rapautunutta, mahdollisesti kuumuuden vaikutuksesta. Osa kivistä oli lohkottuja ja pintarakenne hyvin tiivis. Kivien alla oli selkeästi keskiaikaiselta vaikuttava puulastu- ja lantakerros. Tätä kerrosta ei enää ollut tarvetta kaivaa.

Kuva 2. Rakennetta R003.
Kuva TMK/Jukka Sipilä,
DT2009:4:3:164_6488

Kaivanto 4 oli länsiluode-itäkaakkoisuuntaisen, noin 16 metriä pitkä kaivanto. Kaivannon luoteispäähän kaivoa varten tehty kaivanto oli vanhan putkileikkauksen kohdalla. Kaivannon puolivälissä noin 1,5 metrin syvyydessä oli palokerrosta, joka lienee peräisin vuoden 1827 palosta. Palokerroksen luoteispuolella oli iso kivi, jonka pinta oli palokerroksen tasalla. Kivi ja pääosa palokerroksesta jäivät paikoilleen. Kaivannon kaakkoispäässä tehtäessä kaivolle syvennystä paljastui täyttömaasta yksittäinen, etelälounais-pohjoiskoillissuuntaisen pyöreä hirsi. Sitä ympäröivä täyttömaa oli tiilimurska- ja laastipitoista savensekaista soraa. Kaivannon profiilissa oli 1950-luvulla purettujen talojen jäännöksiä ja varsinkin 0,5 – 1,0 metrin syvyydessä maan pinnasta oli tiilimurskakerrostumia. Kaivannon kaakkoisosassa oli paikoin noin 40 cm syvyydessä jäänteitä mukulakiveyksestä. Mukulakivien halkaisija oli noin 10 – 15 cm. Mukulakivet lienevät 1950-luvulla purettujen talojen pihakiveystä.

Kaivanto 5 oli lyhyt, noin 3 metriä pitkä. Kaivannosta paljastui jäänteitä hirsirakenteesta **R004**. Hirret olivat toisistaan erillään olevia, luode-kaakkoisuuntaisia puita, joiden päät olivat profiilissa olevien suurten peruskivien kohdalla. Hirret olivat noin 1,2 metrin syvyydessä maan nykytasosta. Kivien ja hirsien alla oli vuoden 1827 palon purkukerrosta, joka oli tiilimurskaa, laastia ja nokea sisältävää multavaa hiekkaa. Tästä noin metri pohjoiseen kaivannon lounaisprofiilissa 1,5 metrin syvyydessä oli jäänteitä samalta ajalta olevasta hirsiarinasta. Kerroksen kaivuuta ei jatkettu syvemmälle.

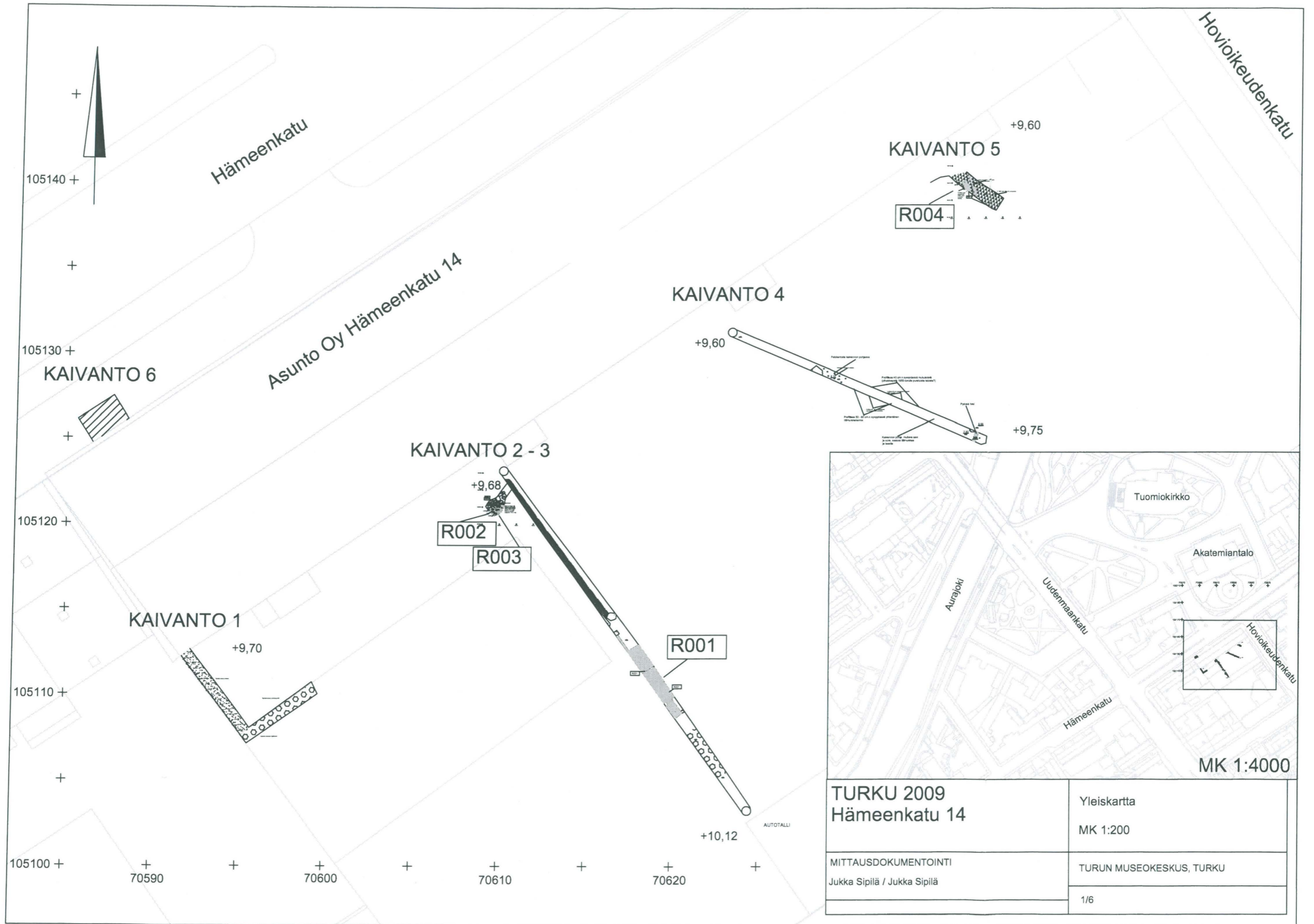
Kaivanto 6 oli talon luoteiskulmalla Hämeenkadun puolella, jossa tehtiin liitos vanhaan sadevesiviemäriin. Tämä kaivanto oli kokonaan uudehkoa täyttöä, soraa ja sepeliä. Kaivanto oli pinta-alaltaan niin pieni, ettei profiileissaan paljastunut vanhempia kerrostumia.

Asunto Oy Hämeenkatu 14 pihalta poistettiin asfaltti ja sen alainen sepeli. Kaivettu kerros oli noin 30 cm vahvuinen. Tässä yhteydessä paljastui 1950-luvun lopulla purettujen talojen rakenteita, josta ohikulkijat ilmoittivat museolle. Paikalle tehtiin tarkastuskäynti ja valokuvattiin tilanne. Koska kyse oli 1900-luvun kerrostumista eikä kaivuuta ollut tarkoitus jatkaa syvemmälle, ei asia aiheuttanut toimenpiteitä.

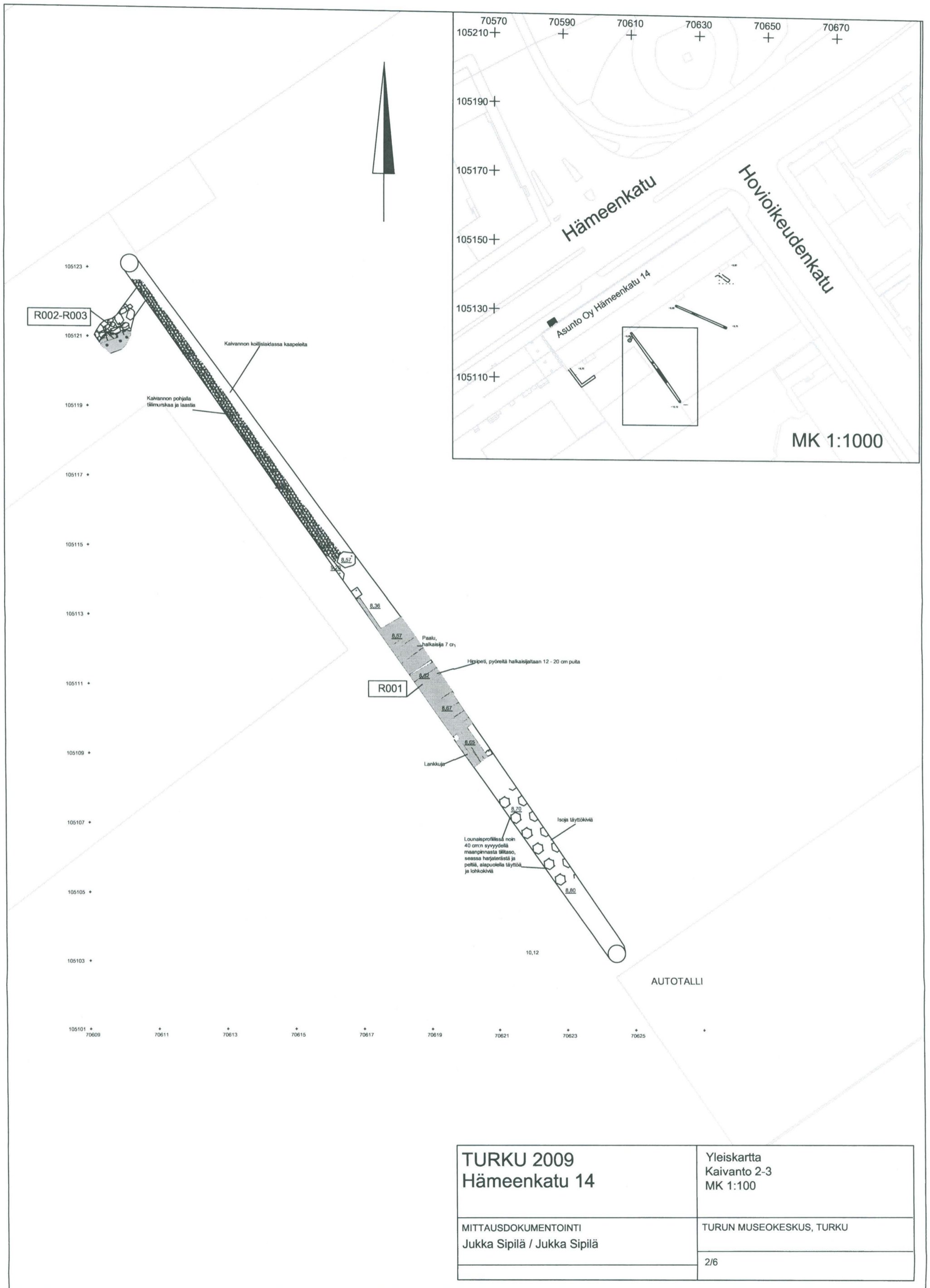
TURKU, HÄMEENKATU 14 2009

Karttaluettelo

Karttanumero:	Karttatyyppi:	Sisältö	Koko:	Mittakaava:
1/6	Yleiskartta	As Oy Hämeenkatu 14 kaivannot ympäristöineen	A3	1:200
2/6	Yleiskartta	Kaivannot 2 ja 3	A3	1:100
3/6	Yleiskartta	Kaivanto 4	A3	1:50
4/6	Yksikkökartta	Kaivanto 2, rakenne R001	A3	1:20
5/6	Yksikkökartta	Kaivanto 3, rakenteet R002 ja R003	A3	1:20
6/6	Yksikkökartta	Kaivanto 5, R004	A3	1:20

TURKU 2009 Hämeenkatu 14	Yleiskartta MK 1:200
	TURUN MUSEOKESKUS, TURKU
MITTAUSDOKUMENTOINTI Jukka Sipilä / Jukka Sipilä	1/6

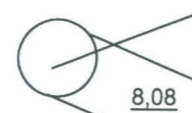

TURKU 2009 Hämeenkatu 14	Yleiskartta Kaivanto 2-3 MK 1:100
MITTAUSDOKUMENTOINTI Jukka Sipilä / Jukka Sipilä	TURUN MUSEOKESKUS, TURKU 2/6

105131 +
9,60

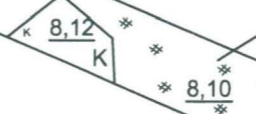
Kaivon pohja syvyydessä 7,60 m mpy.
Kaivo vanhan putkikaivannon kohdalla

105129 +

Kaivannon pohja: multava savi
ja sora, seassa tiilimurskaa
ja laastia

Palokerrosta kaivannon pohjassa

105127 +

Profiilissa 40 cm:n syvyydessä mukulakiviä
(pihakiveystä 1950-luvulla puretuista taloista?)

Profiilissa 50 - 80 cm:n syvyydessä yhtenäinen
tiilimurskakerros

105125 +

Kaivannon pohja: multava savi
ja sora, seassa tiilimurskaa
ja laastia

Pyöreä hirsi

9,68

7,63

7,71 +

105123 +
70622

+
70624

+
70626

+
70628

+
70630

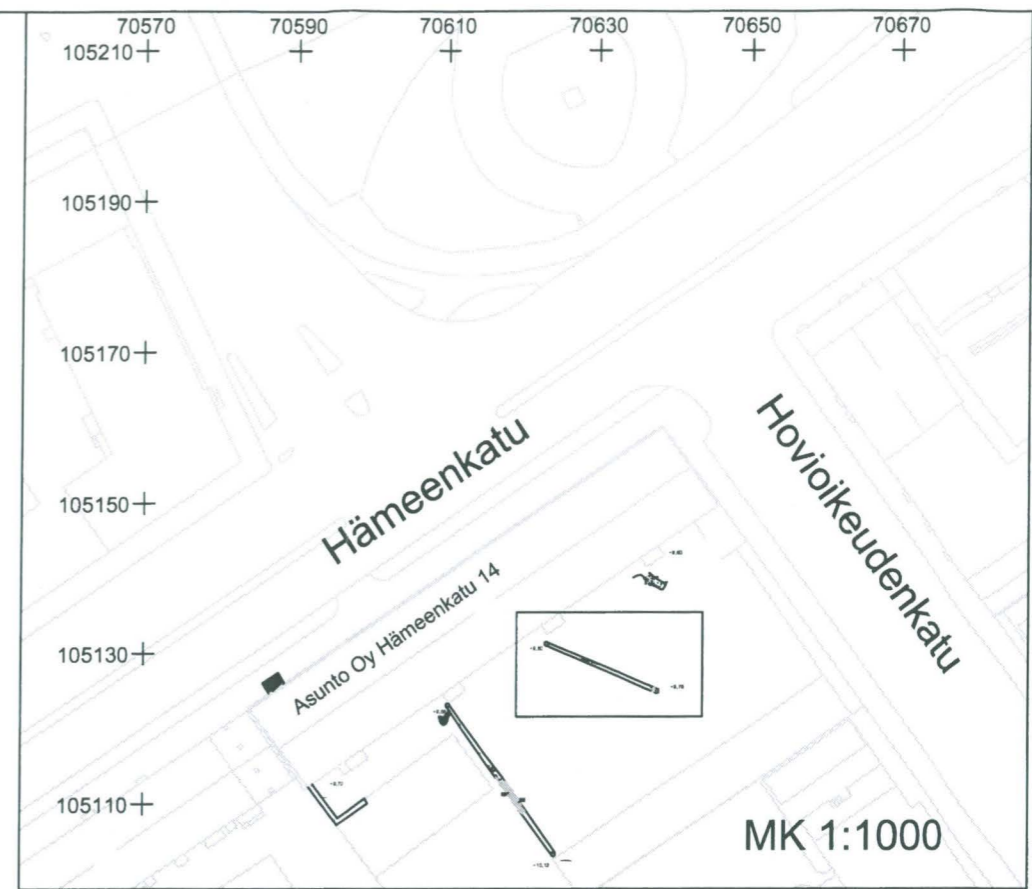
TURKU 2009
Hämeenkatu 14

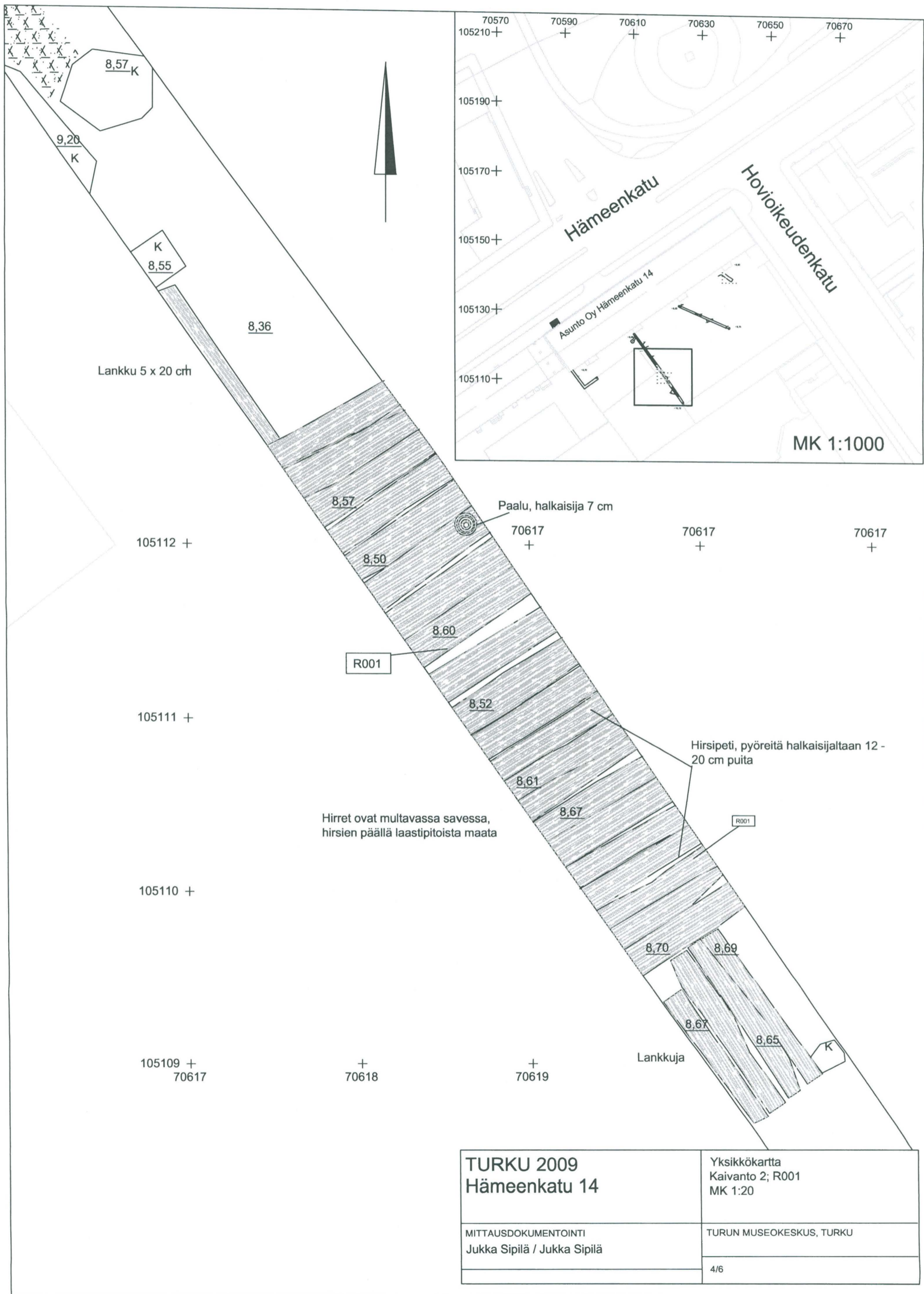
Yleiskartta
Kaivanto 4
MK 1:50

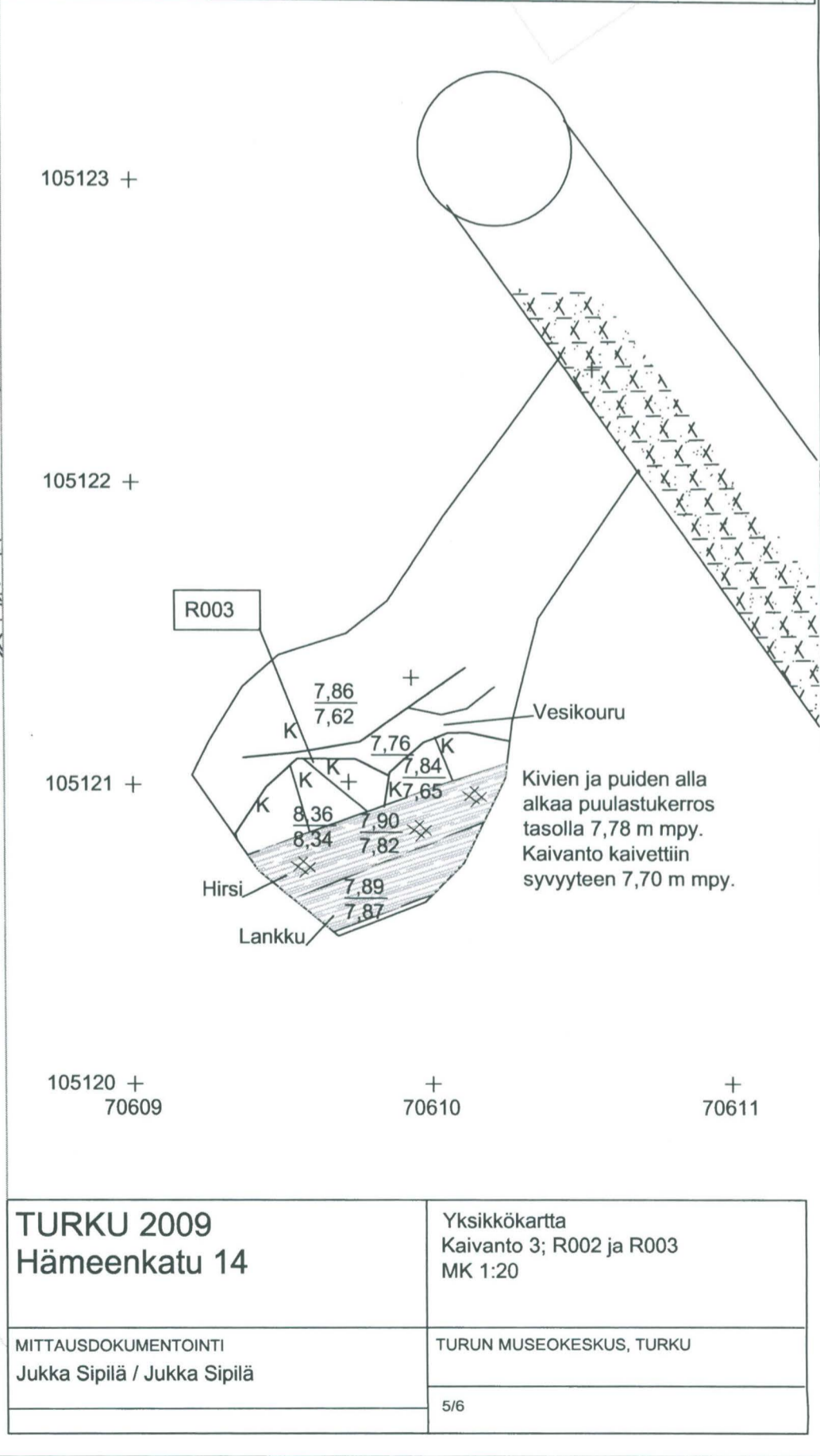
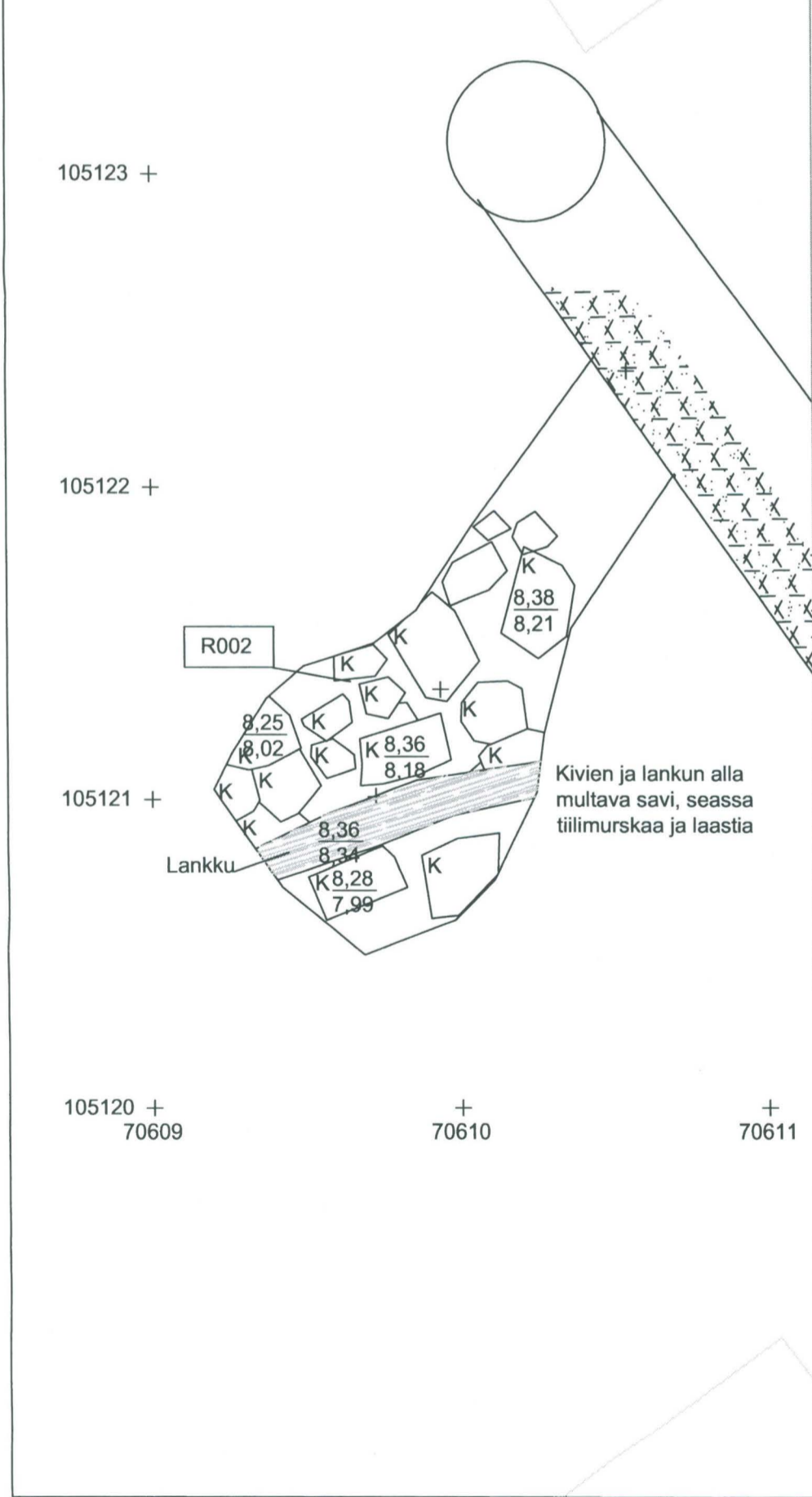
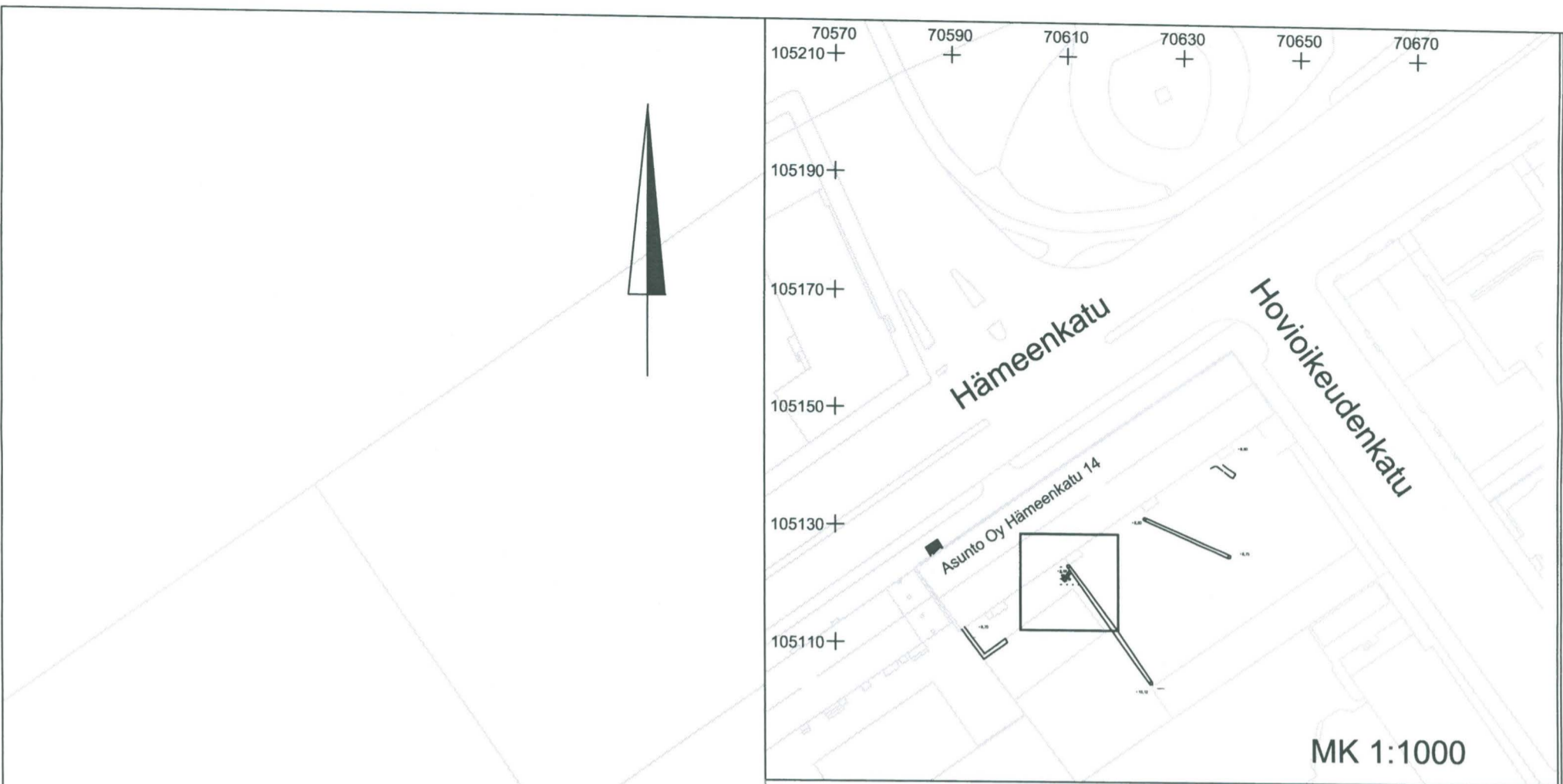
MITTAUSDOKUMENTOINTI
Jukka Sipilä / Jukka Sipilä

TURUN MUSEOKESKUS, TURKU

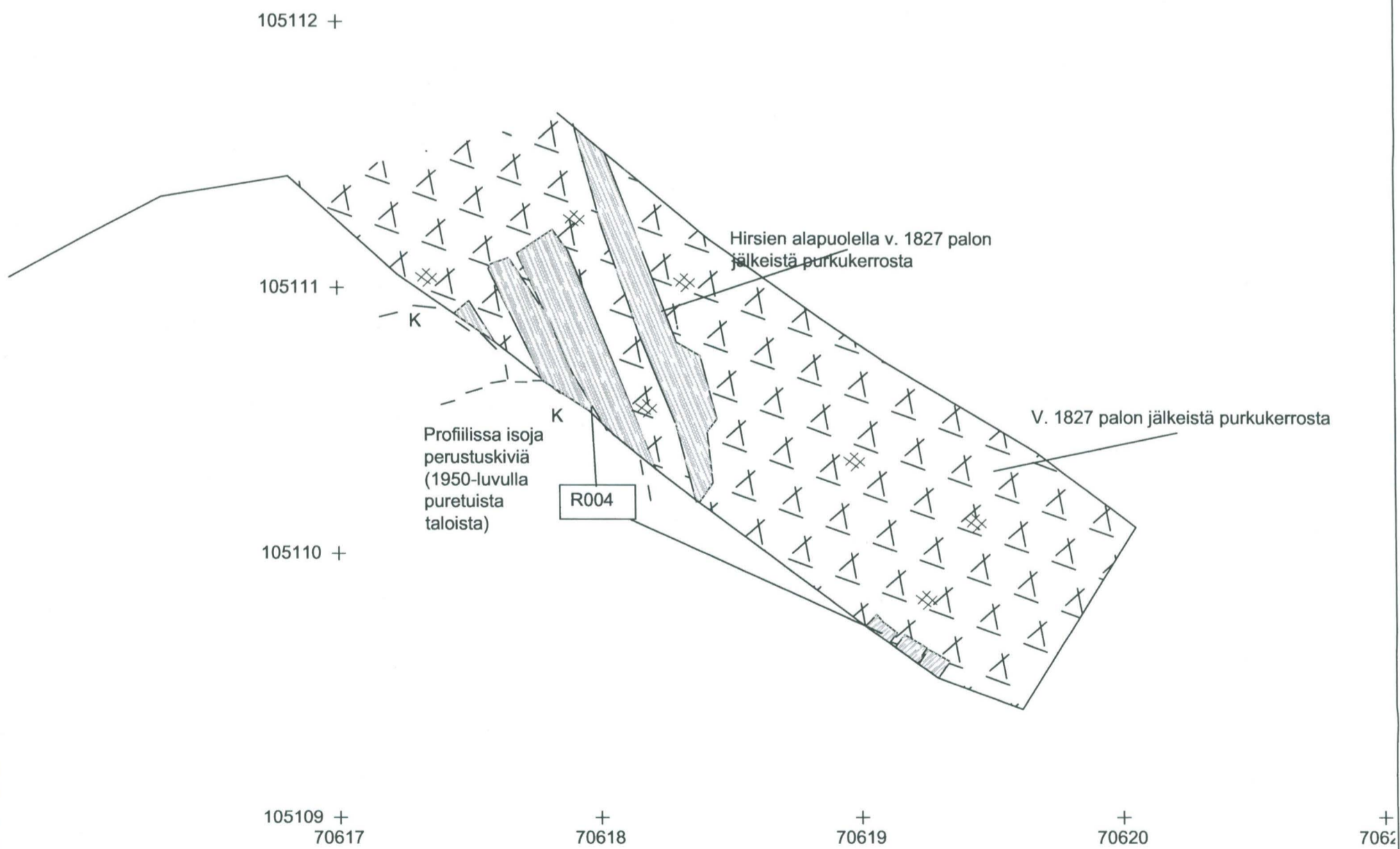
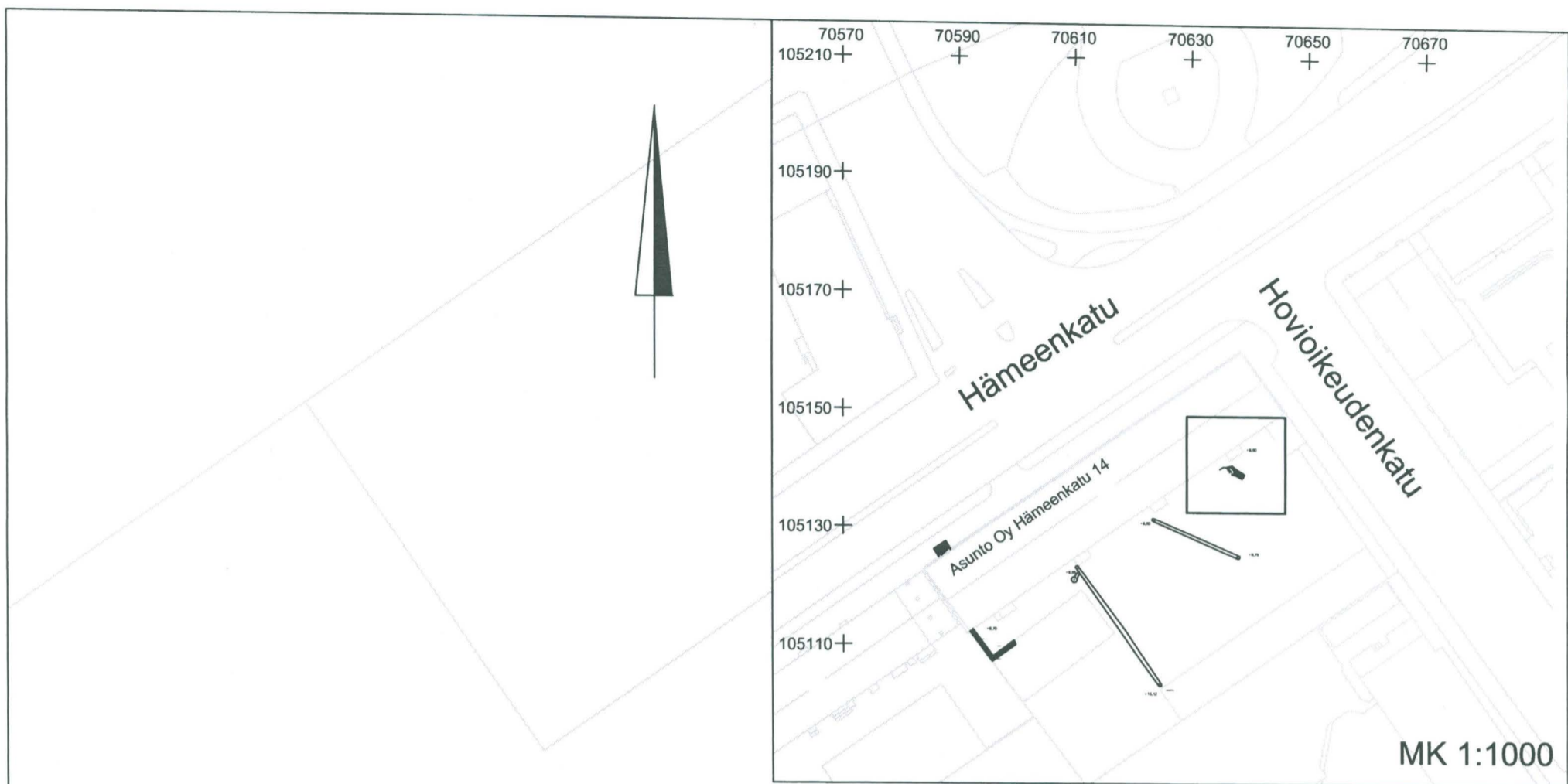
3/6

TURKU 2009 Hämeenkatu 14	Yksikkökartta Kaivanto 3; R002 ja R003 MK 1:20
MITTAUSDOKUMENTOINTI Jukka Sipilä / Jukka Sipilä	TURUN MUSEOKESKUS, TURKU 5/6

TURKU 2009 Hämeenkatu 14	Yksikkökartta Kaivanto 5; R004 MK 1:20
MITTAUSDOKUMENTOINTI Jukka Sipilä / Jukka Sipilä	TURUN MUSEOKESKUS, TURKU 6/6

- DT2009:4:3:164_6460 Profiilia rakenteen R001 kaakkoispuolella. Kuvassa 1950-luvulla purettujen talojen jäänteitä. Kuvattu kaakosta. Jukka Sipilä 20.4.2009.
- DT2009:4:3:164_6465 Rakenteen R001 lankkuja ja hirsiiä: 1950-luvun lopulla purettujen rakennusten perustuksen arinaa. Kuvattu kaakosta. Jukka Sipilä 20.4.2009.
- DT2009:4:3:164_6466 Rakenteen R001 lankkuja ja hirsiiä: 1950-luvun lopulla purettujen rakennusten perustuksen arinaa. Kuvattu lounaasta. Jukka Sipilä 21.4.2009
- DT2009:4:3:164_6486 Rakenne R002. Kuvattu lännestä. Jukka Sipilä 23.4.2009.
- DT2009:4:3:164_6488 Rakenne R003. Kuvattu pohjoisesta. Jukka Sipilä 23.4.2009.
- DT2009:4:3:164_6498 Kaivannon 4 luoteispäässä olleen kaivokaivannon pohja, pohjassa vanha vesijohto. Kuvattu etelästä. Jukka Sipilä 27.4.2009.
- DT2009:4:3:164_6500 Kaivannon 4 kaakkoispäässä ollut hirsi. Kuvattu kaakosta. Jukka Sipilä 27.4.2009.
- DT2009:4:3:164_6507 Rakenne R004 kaivannossa 5: 1950-luvulla purettujen talojen perustuksia. Kuvattu pohjoisesta. Jukka Sipilä 28.4.2009.
- DT2009:4:3:164_6569 Pintamaan ja pohjustussepelin alta paljastunutta 1950-luvulla purettujen talojen jäännöksiä. Kuvattu lounaasta. Jukka Sipilä 6.5.2009.

